

Če ti sto hčerk piči kača, jih umre deset

**LUKA
NOVAK**

Zadnja leta je vsekakor bolj v krizi umetnostna teorija kot pa umetnost sama. Vedno se bo namreč našel kdo, ki bo pripovedoval zgodbe. Ampak tudi film, pravijo, se včasih znajde brez idej in plane po literaturi, ki naj zapolni vrzel. *Cyrano de Bergerac*, *Madame Bovary*, *Le capitaine Francasse*... marsikaj je šlo letos na platno. Priredili so tudi zgodbo o človeku, ki je verjel samo v statistiko. To je bil Walter Faber.

Leta 1957 je švicarski pisatelj Max Frisch končal knjigo z naslovom »Homo faber«, ki jo je cinično označil kot »poročilo«. V njej inženir Walter Faber (rojen leta 1907) poroča o tem, kako je prepotoval pol sveta, ne da bi ga to posebej veselilo, in pri tem nehote okusil slast incesta, hkrati pa prišel v dotik s smrtjo, ki je ljudem s tehnično filozofijo življenja sicer popolnoma tuja. Walter Faber (tisti »homo«, ki je »faber«, torej rokodelc) ne pozna usode in naključja: zanj je vse samo splet dogodkov, tehnika, statistika in napredek.

Volker Schlöndorff, ki je iz Frischevega »poročila« naredil film (nemško-francoska produkcija, Fabra igra Sam Shepard), je točno vedel, zakaj to počne. Poanta je že kar banalno jasna: tehnokrat, ki s svojo zemeljsko logiko uničuje svet, lahko pride do spoznanja samo takrat, ko ga veriga naključij, ki se zakonom statistike upira, dokončno stre. Schlöndorff je marljivo sledil literarni predlogi — ohranil je celo večino dialogov — in se pri tem držal načela, ki je tako samoumevno, da ga pri filmski adaptaciji literature marsikdo kar pozabi. V majski številki *Cahiers du cinéma* ga je spet privlekel na dan William S. Burroughs, ki se spominja, kako je pisal scenarij za svoj roman »Junky«. V filmu namreč nujno odpade opisna karakterizacija oseb: junake karakterizirajo njihova dejanja in deloma dialogi. In ker je Frischev »Homo faber« izrazit primer dela, kjer se življenjska filozofija glavnega junaka uveljavlja eksplicitno, je v Schlöndorffovem filmu ostala ideja tehnike precej zabrisana.

Film zato dojemamo kot nekakšen hommage potovanju, kot da bi šlo za odo nemirnemu duhu, ki nikjer ne zdrži več kot nekaj dni in zato kar naprej potuje iz kraja v kraj. Šele po branju knjige nam postane jasno, da Walter Faber ne blodi po svetu zato, da bi spoznaval ljudi, ampak izključno zato, ker so potovanja del njegovega poklica (pri Unescu se ukvarja s pomočjo nerazvitim dežalam). To je človek, ki ga zanima samo to, kar je resnično in s tem fizično otipljivo. Njegov adut so stroji. Romanov ne bere, sanje so mu odveč in celo doživetij ne razume. Ko letalo, ki ga pelje po opravkih v Južno Ameriko, prisilno pristane v Mehiki, se v apokaliptični puščavi sprašuje: »Konec sveta, le zakaj? Nikakor si ne morem

domišljati stvari, samo zato da bi nekaj doživel.« Na tej poti spozna zoprnega Nemca, ki ga na nekoga spominja. Prvo naključje: Nemeč se odpravlja iskat izgubljenega brata, Fabrovega prijatelja iz študentskih let, ki se je kasneje poročil s Fabrovo nesojeno ženo Hanno. Fabru se tako zgodi nekaj, česar ni mogel predvideti: prvič v življenju prestavi službeno pot, da bi lahko skupaj z Nemcem našel prijatelja, na katerega je že čisto pozabil. Izkaže se, da se je ta obesil, in Faber se vrne v New York, kjer trenutno stanuje. Čez teden dni ga čaka konferenca v Parizu. Ampak zdaj ni več isti, naenkrat začne razmišljati iracionalno, in namesto da bi šel naslednji teden na letalo, se še isti večer vkrca na ladjo za Francijo. Drugo naključje: na ladji spozna dvajsetletno dekle, ki ga tako spominja na Hanno, ženo umrlega prijatelja, da bi jo kar takoj poročil. Sabeth ljubi muzeje in eksistencialiste, Faber s tem seveda nima kaj početi, toda vseeno jo besno išče po Louvru. V evforiji jo mahneta na »poročno« potovanje po Italiji, kjer Faber iz pogovora razbere, da pravzaprav ljubi Hannino hčerko. Hanna živi v Atenah in Faber hoče k njej. Po spoznanje, na kratko rečeno — po resnico. Ta je kruta prav tako kot resničnost: Faber izve, da spi z lastno hčerko, nato pa Sabeth umre od kačjega pika. Film se tako konča in Faber se vrne v New York. Knjiga ima drugačen epilog: Faber pusti službo, zbolji za domnevnim rakom in ostane s Hanno. Schlöndorff se vprašanja etike in spoznanja ne dotakne naravnost, ampak pušča gledalcu vse možne interpretacije. Prav nasprotno Frisch ne daje dvomiti, da je Faber »neko drugo vero«, mogoče boga — ki mu je bil prej ravno tako nerazumljiv kot romani — mogoče duhovnost nasploh. V vsakem primeru pa ljubezen. Njegovo »poročilo« je dnevnik postopnega razkroja tehničnega uma: kdo bi po tolikih fatalnostih še ostal nespremenjen in vztrajal pri trditvi, da so občutki zgolj stranski pojavi utrujenosti? Schlöndorffov konec je najbrž boljši, saj ne ponuja samo kičaste alternative v smislu ateizem/vera, ampak daje misliti. In sicer ne samo tehnokratom, ampak predvsem humanistom, ki se lahko še enkrat sprašujejo o smislu interpretacije. Zgodbe, kot je Fabrova, so sicer redke, ampak se dogajajo. Če ima njihovo filmsko uprizarjanje svoj končni smisel v ideološkem spreobrnjenju ali v kibernetški interpretaciji, je vprašljivo. Človek bi prej verjel, da so taki filmi impulzi, ki naj povzročijo, da zgodbo vidimo tudi v resničnem življenju, ne da bi nam bilo treba prej razsecirati tristo ton fikcije. Seciranje, ki gre vedno slabše v promet.